

## **PERE CAROL MARTÍ (Sabadell 1852 - Barcelona 1923) EN ELS INICIS DE L'ODONTOLOGIA A CATALUNYA**

*Josep M. USTRELL i TORRENT*

*Sergi TORNE i DURAN*

**Resum :** Pere Carol i Martí dirigeix la professió a casa nostra, amb l'objectiu d'obtenir una titulació pròpia, la d'Odontòleg.

El 1871 finalitza la carrera de Practicant i 6 anys després se li convalida el títol pel de Cirurgià Dentista. Fins el 1844 va ser Redactor de la revista "La Lanceta" i President de la "Unión de Cirujanos, Ministrantes y Practicantes de Barcelona". El 1887 col·labora en la fusió del primer "Círculo Odontológico de Cataluña" i el "Instituto Estomatológico de Barcelona". Des de 1891 fins el 1893, és Regidor de l'Ajuntament de Manresa. Durant aquests anys col·labora en una petició, al Govern central, per l'Escola d'Odontotècnia de Barcelona. Dedicava l'any 1900 a la reforma del títol d'Odontòleg amb estreta col·laboració amb Florestán Aguilar. Es escollit Dentista de l'Ajuntament de Barcelona, lloc des del qual lluitarà per a la Higiene i Profilaxi dental.

Publica diferents articles: "Memoria sobre moralidad profesional" (1899); "Memoria del curso 1904-05" (1904); "Profesión dental en España y factores que han contribuido a su cultura y desarrollo" (1906); "La evolución de la profesión odontológica" (1906); "Inspección dental escolar: beneficios que reporta" (1917); "El pasado, el presente y el porvenir de la profesión dental española" (1918). Tots ells tenen una característica comú, l'haver estat publicats a la mateixa revista, "La Odontología" i se'n pot concloure que: té un coneixement històric professional important i deixa constància de la seva capacitat de líder i d'expert en política professional.

### **1.- INTRODUCCIO I NOTES DELS PRIMERS ANYS (1852-1868)**

Contemporani d'Antoni Anglada i Torras, la visió professional que ens ofereix, és la complementària. Si aquell feia les primeres passes en l'estomatologia, al costat del Dr. Simó Bruguera Martí, Carol dirigeix des de la vessant odontològica. Perquè aquesta va ser la seva missió, la de dirigir la professió, a casa nostra, en la interfase de dos segles, en la millora dels estudis i en l'obtenció d'una titulació pròpia. Quan neix Carol, la professió era practicada pels

Flebotomians i quedava poc temps perquè aquest tinguessin millors estudis i una titulació, que cinc anys després rebrà el nom de Practicant.

En Pere Carol i Martí neix, a la vila de Sabadell, el 6 de juliol de 1852, fent-se el bateig l'endemà, a l'església parroquial de Sant Fèlix, amb els noms de Pere, Josep i Fermí. Era fill de Ramon Carol de Sabadell, negociant de vins i sembla que posteriorment es va dedicar a teixir el cotó, i de Teresa Martí, natural de Capellades. Els avis eren Pau Martí, de Capellades, i Francesca Vidal, de Ponts, per part materna i Pere Joan Carol i Teresa Palmés, de Sabadell, per part paterna. Els padrins del bateig foren Pere Carol, també negociant de vins i Josefina Martí casada amb Pau Font, oncle del noutat, i naturals de Sabadell.

Dels seus primers anys es desconeixen moltes dades: se sap però, que va estudiar i aprovar l'ensenyança elemental en el Col·legi Normal de Mestres de Barcelona. Durant aquests anys viu amb els seus pares al Carrer Arrabal de Dins nº 1 de Sabadell.

## 2.- PRIMERA EPOCA A BARCELONA (1869-1883)

A l'edat de 17 anys, el 26 de novembre de 1869, va acabar la seva ensenyança elemental i va demanar l'ingrés a la Facultat de Medicina, per a poder cursar la carrera de Practicant. Durant el curs 1869-70 es matricula del primer semestre, mentre encara viu a Sabadell. Ja en el curs 1870-1871 es matricula dels segon i tercer semestres, vivint llavors a la vila de Gràcia en el carrer Ample de les Monges nº 11. A finals de l'any 1871 es matricula del quart i últim semestre de la carrera. A primers de gener sol·licita al rectorat poder ser examinat de l'assignatura "L'Art del Dentista i del Callista", la qual cosa li va ser denegada en no tenir encara el primer semestre aprovat.

El 28 d'abril de 1871 s'examina del primer semestre i a la vegada, de l'Art del Dentista i el Callista. El tribunal estava format pels senyors Joaquim Pil, Ramon Torent i Laureà Aumatell. Tal i com consta en el seu expedient acadèmic, va resultar aprovat tan sols del primer semestre i no va ser fins el 19 d'octubre en que va aprovar davant el tribunal format per Nicolàs Henas, Ramon Torent i Laureà Aumatell, tots els semestres que li restaven per a finalitzar la carrera de Practicant. Un cop aprovats els quatre semestres tan sols li quedava l'examen de revàlida, que el va fer el 30 d'octubre de 1871 i va ser aprovat pel tribunal format per Joaquim Gil, Narcís Garbó i Ramon Torent. A partir d'aquesta data treballa com a Practicant en l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona, on va ser ajudant de cirurgia del Dr. Torent.

L'any 1873, vivint en el carrer de la Llebre nº 4 de la vila de Gràcia i amb 22 anys, es matricula a la Facultat de Medicina per a iniciar els estudis de metge. El primer any aprovarà les assignatures de Física, Història natural, primer curs

d'Anatomia i primer curs de Dissecció. El curs següent es matricula del segon d'Anatomia i de Dissecció a més de Fisiologia i Química, assignatures que li costaran 43,50 pessetes i que pagarà en dos terminis. Durant aquest curs resideix a la Ronda de Sant Pau nº 22. L'any 1875 es matricula de Patologia General, Higiene Privada i Terapèutica; no obstant té divergències amb el catedràtic de Fisiologia, assignatura que no aprovarà en tres ocasions i que el portaria a deixar la carrera l'any 1880, encara que els seus companys de curs el volgueren a l'orla.

Durant els anys 1876 i 1877 segueix vivint a Gràcia, ara en el carrer Sant Cristòfol nº 18. L'any 1877 ja practicava l'Odontologia com a professió i en sortir un Reial Decret en que es prohibia la pràctica de l'Art del Dentista per part dels Practicants que haguessin obtingut el títol posteriorment a l'octubre del 1877, demana que se li convalidi el seu títol de Practicant de 1871 pel de nova creació de Cirurgià Dentista. El títol li serà expedit el 20 de maig de 1877 amb un cost de 217 pessetes.

L'últim intent de seguir amb la carrera de Medicina són els anys 1878, 79 i 80, a partir dels quals ja no es matricula de cap altre assignatura i deixa tan sols constància a la Universitat, de que viu al carrer Comtal nº 38 de Barcelona.

Durant els següents anys i fins el 1884, a part de treballar com a Cirurgià Dentista, va tenir altres activitats rellevants, lligades això sí, a la seva professió. Va ser Redactor de la revista "La Lanceta", President primer i Secretari després, de la Societat "Unión de Cirujanos, Ministrantes y Practicantes de Barcelona", Soci Supernumerari de l'Acadèmia "Médico-Farmacéutica" de Barcelona i arribà a ser el degà dels Cirurgians Dentistes de Barcelona. L'any 1879 participa en la formació del primer "Círculo Odontológico de Cataluña", Societat de la que arribaria a ser Soci de Mèrit.

En aquests anys es casa amb Rosa Montfort Pasqüets, natural de Castellgalí (St. Vicenç de Castellet) nascuda el 15 de maig de 1854, i a més té un primer fill que es diria Ramon i que moriria a l'edat de 5 anys a Manresa.

### 3.- INTERMEDI A MANRESA (1884-1898)

L'any 1884 trasllada la seva residència a Manresa on tindrà una intensa vida social i professional. Durant el 1884 s'anuncia en el diari manresà "Eco Posibilista" com a Cirurgià-Dentista i ofereix el seu "Gabinete de dentista" del carrer Sobreroça nº 18 1r 2a. Durant els anys 1884-86 viu juntament amb la seva esposa Rosa i els seus pares, ja jubilats, a més del seu fill Ramon, encara viu, i una serventa de 20 anys natural de Castelltorsol que es deia Maria Camps. Això ens pot donar idea de la seva condició econòmica i social, que podria considerar-se inclosa en la nova burgesia de finals del XIX. En aquest temps a més de visitar en el seu consultori, és el dentista dels Frares Caputxins de Manresa.

L'any 1887 col·labora en la fusió del primer "Círculo Odontológico de Cataluña" i el "Instituto Estomatológico de Barcelona". La nova societat prendria el nom de Círculo Odontológico de Cataluña i s'expressaria mitjançant la revista "La Lanceta" de la que n'era el redactor. El 1888 canvia de consultori i residència a un pis llogat al senyor Leodegario Torrens Serra, de Manresa, al nº 22 2n pis del mateix carrer. Viurà aquí fins que se n'anirà de la ciutat l'any 1989. El 14 de gener de 1898 neix aquí el seu segon fill Joan, després de la mort del primer fill i el mateix any que mor el seu pare.

Segueix anunciant-se en diferents publicacions periòdiques manresanes com la "Voz Manresana", "Vigía Manresano", "Diari d'avisos de Manresa", i el "Pla del Bages", explicant que era Cirurgia-Dentista, que realitzava construcció de dents i dentadures completes de doble pressió, d'or, platí, cautxú i cel·luloide, sistema americà, a més de fer extraccions dentàries emprant procediments anestèsics, com l'èter i el cloroform, obturacions, orificacions i guarir les malalties orals.

Es a partir del 29 de juny de 1891 que a la seva vida familiar i professional se li suma una nova vessant que és la política. Aquest dia és escollit Regidor de l'Ajuntament de Manresa per un total de 160 vots i mentre era Alcalde Pere Arderiu. Carol tenia idees fusionistes pròpies de l'època. En aquesta nova tasca va tenir diferents càrrecs tals com Vocal de Sanitat, Vocal de la Comissió d'Instrucció Pública, i l'any 1893 ocupava el càrrec de Síndic Primer, lloc del qual serà substituït el 27 d'octubre de 1893 a petició pròpia i per motius de salut de forma oficial, però en realitat va ser per solidaritat amb un dels regidors que va ser denunciat. Mentre va tenir càrrecs públics, lluità per la salubritat pública dels carrers de Manresa.

L'any 1891 millora les condicions del consultori instal·lant-hi el telèfon (nº 86). Des de Manresa, però, no perd el vincle amb Barcelona, així ens consta que és Soci del "Círculo Odontológico de Cataluña" (C.O.C.) i President d'una societat de Pessebristes, nucli de la que el 1921 seria l'Associació de Pessebristes de Barcelona.

Es durant aquests anys, concretament l'any 1895, que col·labora per iniciativa del C.O.C. en una petició al Govern central, mitjançant la Diputació provincial i a instàncies de Mariano Batllés i Bertrán de Lis, de l'Escola d'Odontotècnia de Barcelona, que rebria però la seva negativa. Els seus representants González Vallador i Linares Rivas, delegats del Ministre de Foment Boch y Fustegueres, van al·legar l'existència del Reglament de reforma de 1894, que estava en estudi.

Eren aquells moments molt difícils per a la península, que va estar governada de forma alternativa per Cánovas del Castillo i Sagasta, fins a la mort del primer el 1897, assassinat per un anarquista en el Balneari de Santa Agueda. El 1892 havia conegut el despertar del nacionalisme català, que va redactar les "Bases de

Manresa", en les que es reclamava per a Catalunya govern i parlament propis. Aquest creixent catalanisme es va veure pertorbat. Barcelona va conèixer el terror de les armes quan les bombes anarquistes van fer nombroses víctimes al Teatre del Liceu. Durant el període de la regència, les Corts van aprovar el Codi civil, una Llei de Sufragi universal, la Llei d'Associacions i es va instaurar el Jurat.

En aquest ambient, la resolució que iniciaria el canvi en la professió ja d'una forma definitiva, va ser l'acord en el sentit de seguir lluitant en la reforma de la carrera de Cirurgià Dentista, que es va prendre en el Congrés Odontològic de Barcelona de 1899.

Durant aquesta època segueix la seva íntima relació amb el "Círculo Odontológico de Cataluña" a la vegada que es Soci Honorari de la "Sociedad Odontológica Española" de Madrid i de la Balear de Palma de Mallorca. Es també Soci Numerari de la "Sociedad de Amigos de la Instrucción", de l'"Academia de Higiene de Cataluña", i Soci corresponsal de les Acadèmies Odontològiques de Màlaga i València.

#### 4.- SEGONA EPOCA A BARCELONA (1898-1923). L'OBRA ESCRITA

L'any 1898, segons consta en la premsa manresana, se'n va d'aquesta ciutat i torna a Barcelona, on viu ja el seu fill Joan. Obre una nova clínica a la Rambla de Canaletes nº 4 de Barcelona, que havia estat el consultori d'Alberto (Via Dufresne).

La seva tornada a Barcelona es fa però, sense perdre contacte amb Manresa, ja que no és fins el 1905 que tancarà el consultori del carrer Sobreroca i posteriorment de la Plaça Hospital nº 6 2n (antiga Casa Serrano). Treballava els dies laborables a Barcelona de 9 a 12 h. i de 15 a 19 h. i els diumenges a Manresa de 9 del matí a 5 de la tarda.

Les causes de la seva tornada a Barcelona varen ser la mort de la seva dona i la residència del seu fill a l'esmentada ciutat. Aquets contratemps no afecten però la seva tasca científica i així, aquests anys es caracteritzen per la seva actuació odontològica. L'abril de 1898 va a Madrid per a participar, com a representant del C.O.C., en el Congrés d'Higiene i Demografia. L'any 1899 és premiat amb un microscopi (donat pel senyor Plet) pel seu treball sobre "Memoria sobre moralidad profesional", en el Congrés d'Odontologia de Barcelona i assisteix, amb regularitat, a les conferències del C.O.C.

Dedica l'any 1900 a les gestions pel títol d'Odontòleg amb estreta col.laboració amb Florestán Aguilar, per aquest motiu viatja a Madrid en dues ocasions, l'any 1900 i el següent. En el mes de juny del 1900 viatja a París per assistir al III

Congrés Internacional Odontològic juntament amb d'altres membres de la "Federación Odontológica Española" (F.O.E.).

L'any 1904 li és publicat, essent president del C.O.C., la "Memòria del curs 1904-05" en la revista "La Odontología". L'any següent se'n va com a delegat de la Comissió d'Higiene, al Congrés de Palma de Mallorca del 4 d'agost. El 28 d'abril de 1906 es casa per segona vegada, a l'edat de 55 anys, amb la senyora Filomena Mas. Aquest casament trencarà tota relació amb Manresa, on hi tanca la consulta de forma definitiva. Poc temps després, gràcies a Giner de los Ríos, Regidor de l'Ajuntament de Barcelona, es crea el Cos de Dentistes Municipals, i ell n'és escollit per ocupar-ne una plaça, lloc des del qual lluitarà per a la Higiene i Profilaxi dental, fins els últims dies de la seva vida.

Durant els anys 1907 a 1910 i com a membre de la Comissió d'Higiene de la F.O.E. i President del C.O.C. assisteix als Congressos de València, Sevilla i Madrid. L'any 1912 es fa a Barcelona i gràcies a la iniciativa de 10 Dentistes municipals, entre ells Carol, un concurs d'Higiene Dental on hi van haver 2916 assistents i s'hi van repartir 717 premis.

L'any 1914 assisteix al Segon Congrés Odontològic de Barcelona juntament amb el seu fill i l'any 1915 és responsable de la Secció d'Higiene Dental Escolar del C.O.C. L'any següent assisteix al VIII Congrés Nacional celebrat a Bilbao. L'any 1917, a part de ser-li publicat un treball titulat "Inspección dental escolar: beneficios que reporta", és nomenat Vice-secretari de la F.O.E. fins el 1918, any en que tornarà a publicar un altre treball sobre "El pasado, el presente y el porvenir de la profesión dental española".

## 5.- COMENTARI A LA SEVA OBRA

Tota l'obra de Carol és escrita entre els anys 1899 a 1906, dels 47 als 54 anys quan la seva tasca professional ja s'havia forjat. Havia passat ja l'època política i entra ja de ple en el que seria la seva tasca més rellevant, la consecució de la reforma dels estudis i la posterior titulació d'Odontòleg.

Els títols del que publicà són:

- Memoria sobre moralidad profesional. (1899)
- Memoria del curso 1904-05. (1904)
- Profesión dental en España y factores que han contribuido a su cultura y desarrollo. (1906)
- La evolución de la profesión odontológica. (1906)
- Inspección dental escolar: beneficios que reporta. (1917)
- El pasado, el presente y el porvenir de la profesión dental española. (1918)

Tots ells tenen una característica comú, l'haver estat publicats a la mateixa revista, "La Odontología", dirigida pel seu amic Florestán Aguilar. Pensem que en aquesta època també es publicava la revista "La Moderna Estomatología" que dirigia, des de Madrid, el català Lluís Subirana. Aquest fet i la seva pròpia evolució professional, incloent el fet d'haver fracassat en voler aconseguir el títol de Metge, ens pot fer pensar en la seva tendència vers aquesta publicació.

En ple procés de lluita per tal d'aconseguir l'anhelat títol d'Odontòleg, passats tots els tràfecs, una mica més reposat i amb 52 anys, comença el moment d'escriure els seus pensaments sobre allò que podia afavorir la professió que més estimava.

En la "Memoria sobre moralidad profesional" de l'any 1899, a través de la història vol fer arribar, als demés professionals, totes aquelles idees que tenia per dignificar l'Odontologia i millorar-la, aconseguint uns estudis específics, complets i independents.

De la "Memoria del curso 1904-1905" destacaria dues coses, el fet de que després de setze anys de la fundació del C.O.C. s'haguessin creat noves societats científiques, per això no se li fa estrany que "la nostra professió, abans tant oblidada i pitjor considerada per la respectable classe mèdica, es vegi avui respectada i atesa per ells" i segueix dient " més ho seria si tots els que es dediquen a tant important ciència i art, l'exercissin amb la major dignitat, evitant espectacles tant poc edificants com els que, per desgràcia, es llegeixen en alguns llocs públics". Això li fa justificar la tasca duta a terme per a la reforma dels estudis, de la que a més de fer-ne un petit resum de com va ser tot el procés, es queixa de que el Govern aprovés, només parcialment, el pla d'estudis proposat.

En la "Profesión dental en España y factores que han contribuido a su cultura y desarrollo" del 1906, publicació del discurs llegit a la sessió inaugural del curs en el C.O.C. el dia 27 de gener de 1906, fa també un repàs de la nostra història, des dels orígens de la civilització fins al recent títol d'Odontòleg, on s'hi estén en detalls per acabar passant el relleu a les noves generacions, tot animant-los a seguir en la tasca per ells realitzada.

No hem pogut localitzar el treball "La evolución de la profesión odontológica" de 1906, del qual s'en va referència en diversos llocs. Tant pel nom com per la data, suposem que no era res més que el mateix treball anterior, amb un canvi de títol.

Del treball presentat el 1917 en la Primera Assemblée Odontológica Regional, "Inspección dental escolar: beneficios que reporta", tracta de l'engrandiment de la professió odontològica espanyola i de que el tema té un caràcter científic social, per la tendència a l'educació, de pares i nens, en els temes relacionats amb la higiene, i la demostració als Odontòlegs i les autoritats del deure inel·ludible que tenen de fomentar-la i patrocinar-la. Creu necessari publicar

cartilles o fulls sobre la higiene, i distingeix entre les necessitats de les petites i les grans poblacions.

Quan publica "El pasado, el presente y el porvenir de la profesión dental española" l'any 1918, porta ja 46 anys d'exercici professional, això li dona la categoria suficient per exposar les seves opinions, que en principi havien de ser debatudes en la Junta directiva de la F.O.E. i després en un Congrés que va ser suspès. Es per aquest motiu que decideix publicar les seves reflexions.

Mitjançant la història, que centra en tres èpoques ben definides, els 29 anys (1846-1876) dels Ministrants i Practicants o Cirurgians menors, els 25 anys (1877-1902) de Cirurgians Dentistes i els 17 anys (1901-1918) dels Odontòlegs, arriba a unes clares conclusions:

1ª La F.O.E., per a la millora de la docència, ha de proposar al Govern la creació d'una titulació que serveixi d'ampliació al de la llicenciatura, que es diria "Doctor en Odontologia", necessari per optar a les oposicions a Càtedra.

2ª Perquè ningú no estigui discriminat, torna a demanar la convalidació de les titulacions de Practicant, anteriors a 1877, i de Cirurgià Dentista, pel d'Odontòleg.

3ª Creu necessari el nomenament definitiu del professors interins de l'Escola d'Odontologia i fer noves convocatòries.

4ª Pretén que es nomeni una Comissió de seguiment integrada pels que exercien la professió legalment: Practicants habilitats, Cirurgians Dentistes, Metges habilitats, Odontòlegs i Metges-odontòlegs.

En definitiva, dels seus treballs podem extreure que:

A) Té un coneixement històric professional important. Recordem que ell mateix va viure una època ben florida en canvis i noves titulacions.

B) Deixa constància de la seva capacitat de líder i d'expert en política professional.

C) Les seves manifestacions no van caure en l'oblit ja que moltes de les seves demandes les veiem complides.